

KOMISJA
EUROPEJSKA

WYSOKI PRZEDSTAWICIEL UNII
DO SPRAW ZAGRANICZNYCH I
POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA

Bruksela, dnia 16.7.2026 r.
JOIN(2026) 16 final

WSPÓLNE SPRAWOZDANIE DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

w sprawie ogólnego systemu preferencji taryfowych za okres 2023–2025

{SWD(2026) 184 final} - {SWD(2026) 185 final} - {SWD(2026) 186 final} -
{SWD(2026) 187 final} - {SWD(2026) 188 final} - {SWD(2026) 189 final} -
{SWD(2026) 190 final} - {SWD(2026) 191 final} - {SWD(2026) 192 final}

1. WPROWADZENIE I NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE

Ogólny system preferencji taryfowych (GSP) jest kluczowym narzędziem, za pomocą którego Unia Europejska (UE) wspiera kraje o niskim i niższym średnim dochodzie w dążeniu do ograniczania ubóstwa i wspierania wzrostu gospodarczego oraz zrównoważonego rozwoju. UE jednostronnie przyznaje takim krajom preferencyjny dostęp do unijnego rynku poprzez zniesienie lub obniżenie cel przywozowych. Kraje najsłabiej rozwinięte (LDC) korzystają z bezcłowego i wolnego od kontyngentów dostępu. Aby promować zrównoważony rozwój, od krajów korzystających z systemu GSP wymaga się realizacji ich zobowiązań wynikających z określonych konwencji i umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i klimatu oraz dobrych rządów w zakresie kontroli narkotyków i walki z korupcją.

Regularne monitorowanie i sprawozdawczość stanowią część wdrażania GSP, jak określono w rozporządzeniu w sprawie GSP¹. Podobnie jak poprzednie wydanie², niniejsze piąte sprawozdanie³ dla Parlamentu Europejskiego i Rady z wdrażania GSP jest przyjmowane wspólnie przez Komisję Europejską (Komisję) i Wysokiego Przedstawiciela, biorąc pod uwagę znaczenie GSP również z perspektywy szerszej polityki zagranicznej i działań zewnętrznych UE. Jest to ostatnie sprawozdanie sporządzone na podstawie obowiązującego rozporządzenia w sprawie GSP. Wyznacza ono przejście do nowego rozporządzenia w sprawie GSP, które będzie w szczególności zawierać zastrzone wymogi w zakresie zrównoważonego rozwoju i przejrzystości, od 1 stycznia 2027 r.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje wdrażanie systemu GSP oraz jego wpływ w latach 2023–2025 („okres sprawozdawczy”) w ramach trzech przewidzianych w nim rozwiązań: 1) standardowego GSP skierowanego do krajów o niskim dochodzie i krajów o niższym średnim dochodzie⁴; 2) szczególnego rozwiązania motywacyjnego dotyczącego zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów (GSP+), dostępnego dla tych krajów korzystających ze standardowego GSP, które podejmują dodatkowe zobowiązania w zakresie zrównoważonego rozwoju⁵; oraz 3) rozwiązania „wszystko oprócz broni” (EBA) dotyczącego krajów najsłabiej rozwiniętych (LDC). W tym roku przypada 25. rocznica ustanowienia unijnego instrumentu EBA.

Obecnie z unijnego GSP korzysta 65 krajów rozwijających się, z czego 44 to kraje najsłabiej rozwinięte. Odpowiada to ponad 3 mld ludzi na całym świecie, z czego ponad 1 mld żyje w krajach najsłabiej rozwiniętych. W 2024 r. kraje korzystające z GSP uzyskały korzyści z preferencyjnych taryf celnych, których szacunkowa wartość wyniosła 5 mld EUR w postaci oszczędności celnych, przy czym na kraje korzystające z EBA przypadło ponad 3 mld EUR tej kwoty.

Największymi beneficjentami systemu są Bangladesz (19 mld EUR przywozu do UE z wykorzystaniem preferencji w ramach EBA w 2024 r.), Indie (11,7 mld EUR przywozu do UE z wykorzystaniem preferencji w ramach standardowego GSP) i Pakistan (7,1 mld EUR przywozu do UE z wykorzystaniem preferencji w ramach GSP+). Pod względem wartości handlu zdecydowanie dominuje sektor odzieżowy, odpowiadając za 59 % całej wymiany handlowej prowadzonej w ramach GSP.

Oprócz zapewnienia korzyści handlowych i gospodarczych GSP pozostaje atrakcyjną i skuteczną zachętą do zrównoważonego rozwoju w krajach korzystających w odniesieniu do kwestii społecznych, środowiskowych i klimatycznych, w oparciu o uznane na szczeblu międzynarodowym normy i standardy. Kluczową rolę odgrywają działania UE w zakresie monitorowania i współpracy prowadzone w ramach GSP. W szczególności GSP+ ułatwia

ustrukturyzowaną współpracę między instytucjami UE, rządami krajów korzystających i społeczeństwem obywatelskim. Wspiera on postępy w realizacji międzynarodowych zobowiązań w zakresie praw człowieka, praw pracowniczych, klimatu i środowiska oraz pomaga w skutecznej realizacji reform w zakresie praworządności i przeciwdziałania korupcji. Rozwiązanie to w dalszym ciągu zapewnia równowagę między wspieraniem potencjału rozwoju handlu krajów korzystających a promowaniem wspólnych wartości i celów zrównoważonego rozwoju. Wspieranie handlu z krajami korzystającymi z GSP poprzez oszczędności celne wspiera również gospodarkę i przedsiębiorstwa UE, przy jednoczesnym zabezpieczeniu interesów gospodarczych Unii i konkurencyjności sektorów wrażliwych.

Niniejszemu sprawozdaniu towarzyszy dziewięć dokumentów roboczych służb Komisji – osiem dotyczących poszczególnych krajów korzystających z GSP+, czyli Boliwii, Republiki Zielonego Przylądka, Kirgistanu, Mongolii, Pakistanu, Filipin, Sri Lanki i Uzbekistanu, oraz jeden w odniesieniu do krajów korzystających z EBA w ramach zwiększonego zaangażowania (Bangladesz, Kambodża i Mjanma). W sprawozdaniu odzwierciedlono współpracę służb Komisji i Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) z organami krajów korzystających, społeczeństwem obywatelskim, partnerami społecznymi i środowiskami biznesowymi, w tym poprzez wizyty monitorujące w krajach korzystających z GSP+ oraz zwiększone zaangażowanie w przypadku niektórych kluczowych krajów korzystających z EBA. W stosownych przypadkach sprawozdanie opiera się również na ustaleniach międzynarodowych organów monitorujących w obszarach związanych z warunkami korzystania z GSP dla krajów korzystających i uwzględnia te ustalenia.

2. ZMIANY LEGISLACYJNE W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

a) Zmiany pod względem wdrażania

W okresie sprawozdawczym Komisja przyjęła kilka aktów prawnych dotyczących wdrażania rozporządzenia w sprawie GSP:

- Znoszenie preferencji w ramach GSP wobec krajów: przez trzy kolejne lata Indonezja osiągnęła status kraju o wyższym średnim dochodzie według klasyfikacji Banku Światowego i w związku z tym od 1 stycznia 2027 r.⁶ przestanie korzystać z GSP. W przypadku Kenii umowa o partnerstwie gospodarczym między UE a Kenią, która obowiązuje od 1 lipca 2024 r., całkowicie zastąpi GSP od 1 stycznia 2027 r.⁷
- Przejście z EBA na standardowy GSP: 13 grudnia 2023 r. Bhutan utracił status LDC na podstawie decyzji ONZ. Po trzyletnim okresie przejściowym Bhutan przestanie zatem korzystać z preferencji w ramach EBA i przejdzie na standardowy GSP od 1 stycznia 2028 r.⁸ Podobnie Wyspy Świętego Tomasza i Książęca utraciły status LDC 13 grudnia 2024 r., a od 1 stycznia 2029 r. przejdą na standardowy GSP.⁹
- Progi podatności na zagrożenia: w następstwie zmian w wykazie krajów korzystających dokonano przeglądu progu podatności na zagrożenia mającego zastosowanie do GSP+¹⁰.
- Znoszenie preferencji dla produktu: na lata 2023–2025^{11,12}, a następnie [również na rok 2026], zawieszono preferencje taryfowe w ramach standardowego GSP w odniesieniu do szeregu produktów przywożonych z Indii, Indonezji i Kenii po osiągnięciu odpowiednich progów przywozowych¹³.
- Środki ochronne: w 2024 r., po wznowieniu dochodzenia, ponownie wprowadzono ogólne środki ochronne dotyczące wywozu ryżu siewnego indyjskiego z Kambodży i Mjanmy¹⁴.

W 2025 r. wprowadzono specjalne środki ochronne w rolnictwie w odniesieniu do przywozu etanolu pochodzącego z Pakistanu¹⁵.

b) GSP po 2026 r.

Przewiduje się, że w przyszłości liczba krajów korzystających z GSP będzie nadal maleć. Jeśli chodzi o zbliżające się znoszenie preferencji, dwa kraje korzystające z GSP+ zostały zakwalifikowane przez Bank Światowy jako kraje o wyższym średnim dochodzie (Republika Zielonego Przylądka w 2025 r. oraz Mongolia w 2024 i 2025 r.). Jeżeli klasyfikacja ta zostanie utrzymana przez trzy kolejne lata, kraje te przestaną korzystać z GSP. Ponadto w nadchodzących latach kilka z krajów obecnie korzystających z EBA straci status LDC. Kraje te (szczegóły przedstawiono w sekcji 4c) przestaną korzystać z EBA po trzyletnim okresie przejściowym po utracie statusu LDC, a następnie prawdopodobnie zostaną objęte standardowym GSP, chyba że z powodzeniem złożą wnioski o objęcie ich korzystniejszym rozwiązaniem GSP+.

22 września 2021 r. Komisja przedstawiła wniosek ustawodawczy dotyczący unijnego ogólnego systemu preferencji taryfowych na lata 2024–2033¹⁶. Ponieważ ten nowy unijny GSP nie został jeszcze przyjęty w 2023 r., współprawodawcy przedłużyli okres stosowania obecnego rozporządzenia w sprawie GSP do 31 grudnia 2027 r.¹⁷ Nowe rozporządzenie w sprawie GSP na lata 2027–2036 zostało przyjęte 17 czerwca 2026 r. i będzie stosowane od 1 stycznia 2027 r.¹⁸

Porozumienie w sprawie nowego rozporządzenia jest ważnym kamieniem milowym i gwarantuje, że UE będzie nadal wspierać kraje rozwijające się w ich dążeniach do wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju w oparciu o sprawiedliwe i przewidywalne ramy. Nowe rozporządzenie zabezpiecza hojne podejście UE do koncesji taryfowych na przywóz z krajów rozwijających się. Utrzymano w nim główne założenia wcześniejszych przepisów, aby zapewnić ciągłość i przewidywalność krajom korzystającym z GSP i ich eksporterom, a także importerom z UE.

W nowym rozporządzeniu dodano pięć nowych konwencji międzynarodowych¹⁹ do wykazu instrumentów istotnych z perspektywy GSP, których kraje korzystające z GSP muszą przestrzegać (warunki GSP, zob. sekcja 3c), oraz wprowadzono porozumienie klimatyczne z Paryża, które zastępuje protokół z Kioto²⁰. Nowe rozporządzenie wprowadza możliwość wycofania preferencji w przypadku poważnych i systematycznych naruszeń zasad wynikających z konwencji dotyczących środowiska, klimatu i dobrych rządów, a także poważnych i systematycznych niedociągnięć związanych z międzynarodowym obowiązkiem readmisji własnych obywateli przez kraj korzystający z GSP w kontekście migracji nieuregulowanej. Nowy system poprawi monitorowanie, zwiększy przejrzystość i zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz wprowadzi pilną procedurę wycofania preferencji w przypadku szczególnie poważnych naruszeń. Zwiększy również skuteczność mechanizmów ochronnych w odniesieniu do przypadków, w których gwałtowny wzrost przywozu z kraju korzystającego może wyrządzić szkodę producentom w UE.

Aby utrzymać status kraju korzystającego z GSP+ na mocy nowego rozporządzenia w sprawie GSP, obecne kraje korzystające z GSP+ będą musiały ponownie złożyć wniosek. Wszyscy wnioskodawcy ubiegający się o GSP+ będą musieli przedłożyć plan działania na rzecz skutecznego wdrożenia tego rozwiązania zgodnie z nowymi zasadami. Obecnym krajom korzystającym z GSP+ zostanie przyznany dwuletni okres przejściowy do końca 2028 r., a

Komisja i ESDZ są gotowe wspierać kraje korzystające w procesie ponownego składania wniosków.

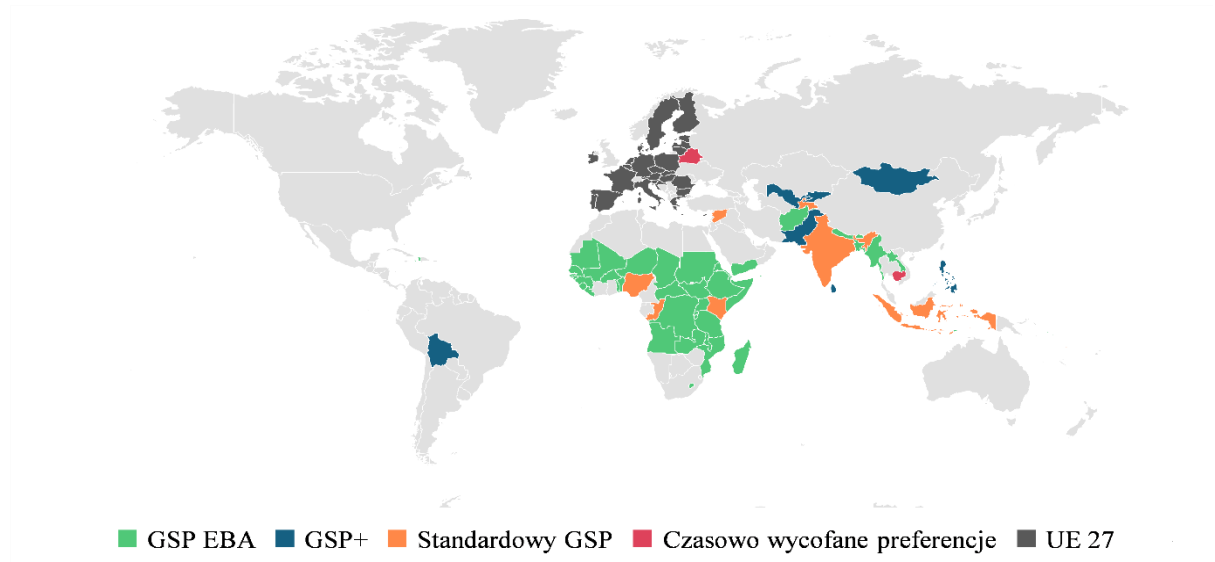
3. WPLYW GSP

a) Wpływ na handel w latach 2022–2024²¹

W ramach GSP przewidziano trzy rozwiązania odpowiadające poziomowi rozwoju i zaangażowania krajów korzystających:

- Standardowy GSP ma zastosowanie do kwalifikujących się krajów o niskim i niższym średnim dochodzie, które nie korzystają z innych preferencyjnych uzgodnień handlowych z UE. W jego ramach przyznawane są obniżki ceł dla 66 % pozycji taryfowych dotyczących przywozu do UE, przy czym 26 % tych pozycji taryfowych jest bezcłowych. Obecnie z tego rozwiązania korzysta 11 krajów²².
- GSP+ jest szczególnym rozwiązaniem, które oferuje krajom korzystającym ze standardowego GSP bezcłowy dostęp w odniesieniu do 66 % pozycji taryfowych pod warunkiem skutecznego wdrożenia podstawowych międzynarodowych konwencji i umów dotyczących praw człowieka, praw pracowniczych, środowiska i klimatu oraz dobrych rządów. Obecnie z tego rozwiązania korzysta osiem krajów²³.
- Rozwiązanie EBA jest przeznaczone dla krajów najsłabiej rozwiniętych (LDC) i zapewnia bezcłowy dostęp dla całego przywozu do UE, z wyjątkiem broni i amunicji. UE oferuje to rozwiązanie bez daty wygaśnięcia. Z EBA korzysta 46 krajów, z czego dwa (Bhutan i Wyspy Świętego Tomasza i Książęca) utraciły status LDC, ale zgodnie z rozporządzeniem w sprawie GSP mogą nadal korzystać z EBA w okresie przejściowym.

Wykres 1: Kraje korzystające z systemu GSP

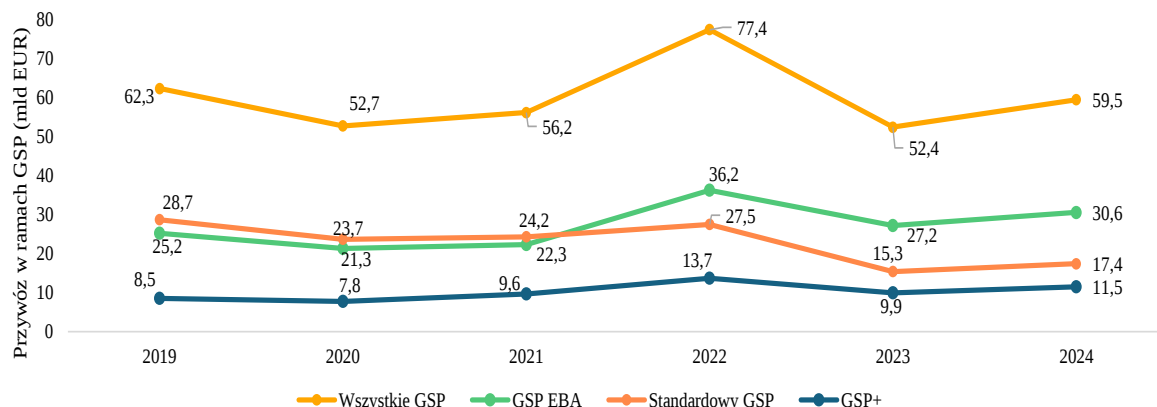
Uwaga: Obszary zaznaczone kolorem szarym oznaczają kraje nieobjęte unijnym GSP.

W 2024 r. UE importowała towary o wartości prawie 60 mld EUR w ramach preferencji GSP, co przyniosło korzyści zarówno krajom partnerskim, jak i unijnym importerom i konsumentom. Z tej kwoty nieco ponad 50 %, czyli towary o wartości 30 mld EUR,

przywieziono w ramach rozwiązania EBA, 11,5 mld EUR pochodziło z krajów korzystających z GSP+, a około 17 mld EUR z krajów korzystających ze standardowego GSP.

Przywóz do UE w podziale na rozwiązania GSP

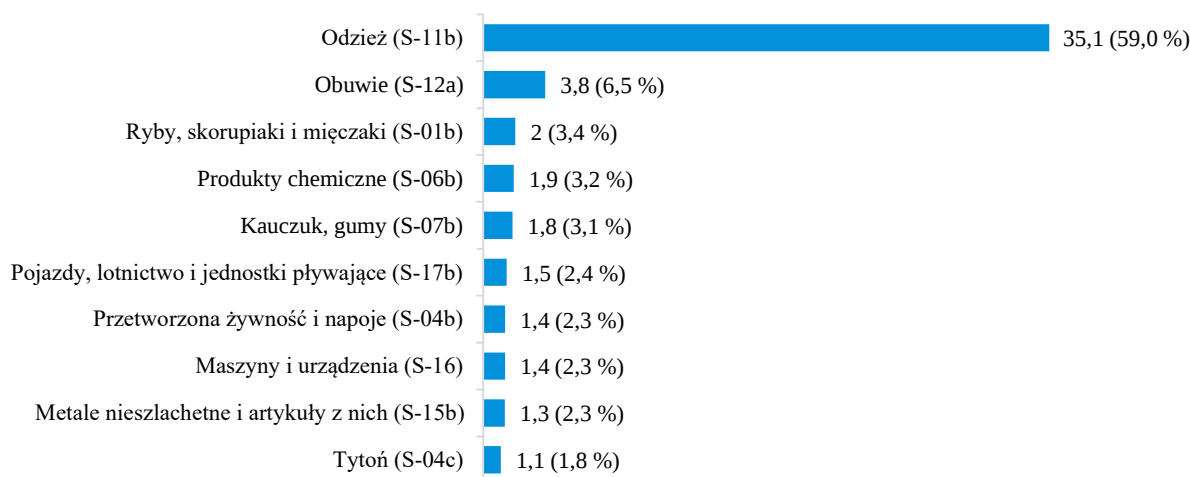
Wykres 2. Tendencje w przywozie do UE w ramach trzech rozwiązań GSP

Wartość przywozu w ramach GSP wzrosła z około 52 mld EUR w 2023 r. do 59 mld EUR w 2024 r., jednak pozostała niższa w porównaniu ze szczytowym poziomem z 2022 r., kiedy wartość przywozu objętego preferencjami GSP osiągnęła około 77 mld EUR, a także niższa niż przed pandemią COVID-19, gdy w 2019 r. wynosiła 62 mld EUR. Ożywienie gospodarcze po pandemii COVID-19 w połączeniu z rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie, która wywołała kryzys energetyczny, spowodowało wzrost cen światowych, a w konsekwencji rekordowe wartości przywozu do UE w 2022 r. Wraz z osłabieniem ożywienia gospodarczego po pandemii COVID-19 i spadkiem cen energii począwszy od 2023 r. dane liczbowe dotyczące handlu uległy znormalizowaniu²⁴. Ponadto od 1 stycznia 2023 r., po zawarciu umowy o wolnym handlu z UE, Wietnam nie jest już krajem korzystającym ze standardowego GSP. Spowodowało to również zmniejszenie wartości handlu objętego preferencjami w ramach standardowego GSP o kilka miliardów euro.

Główne sekcje produktów korzystających z GSP

Wykres 3: Główne sekcje produktów przywożonych w ramach GSP (standardowy GSP, GSP+ i EBA) w 2024 r. (mld EUR oraz udział w całkowitym przywozie)

W 2024 r. sekcją produktów, która odniosła największe korzyści z GSP, była zdecydowanie odzież (S-11b)²⁵ – wartość przywozu do UE w ramach tego rozwiązania wyniosła 35,1 mld EUR, co stanowiło 59 % całej wymiany handlowej w ramach GSP. Kolejnymi sekcjami produktów odnoszącymi największe korzyści z GSP były obuwie (S-12a) (3,8 mld EUR) oraz ryby, skorupiaki i mięczaki (S-01b) (2 mld EUR). Odzież (S-11b) była sekcją produktów odnoszącą największe korzyści z GSP we wszystkich latach sprawozdawczych. Spadło jednak znaczenie maszyn i urządzeń (S-16) (z 2. miejsca w 2022 r. na 8. miejsce w 2024 r.), natomiast kategorie takie jak pojazdy, lotnictwo i jednostki pływające (S-17b) oraz przetworzona żywność i napoje (S-04b) od 2022 r. znalazły się w pierwszej dziesiątce.

Oszczędności wynikające z taryf celnych w ramach GSP

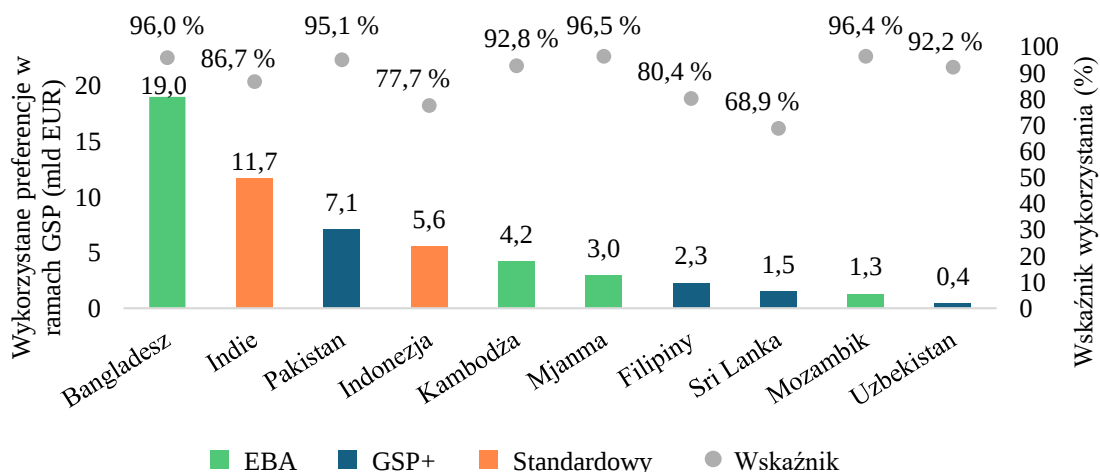
5 mld EUR
oszczędności celnych

Dzięki GSP kraje korzystające z tych trzech przewidzianych w nim rozwiązań uzyskały w 2024 r. korzyści szacowane na 5 mld EUR w postaci obniżek ceł lub zwolnień z ceł, przy czym na kraje korzystające z EBA przypadło ponad 3 mld EUR tej kwoty²⁶.

Oszczędności celne osiągają zarówno eksporterzy w krajach korzystających z systemu GSP, jak i importerzy z UE, co przynosi korzyści również unijnym przedsiębiorstwom i konsumentom.

Główne kraje korzystające z GSP

Wykres 4: 10 krajów o największej wartości wykorzystanych preferencji w ramach GSP w 2024 r.

Wskaźnik wykorzystania preferencji stanowi stosunek przywozu z danego kraju, w odniesieniu do którego skorzystano z preferencji, do wartości przywozu, który teoretycznie kwalifikował się do objęcia preferencjami w ramach GSP. W 2024 r. wskaźnik wykorzystania preferencji wyniósł średnio 88,8 % w odniesieniu do całego przywozu do UE objętego GSP. W przypadku krajów najsłabiej rozwiniętych (LDC) korzystających z EBA wskaźnik ten osiąga średnio 94,5 %. Niektóre kraje osiągają wskaźnik wykorzystania wynoszący 100 % w niektórych sekcjach – np. Etiopia w odniesieniu do kwiatów ciętych (sekcja S02-a). Przyczyny niewykorzystania 100 % dostępnych koncesji taryfowych w ramach GSP są złożone, ale czynniki obejmują

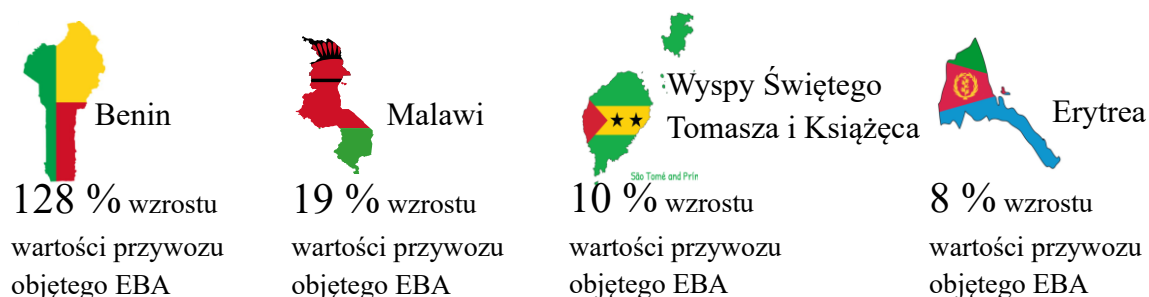
niewystarczającą wiedzę na temat systemu, niedociągnięcia administracyjne i współistnienie alternatywnych uzgodnień handlowych.

W 2024 r. najwyższą wartość wywozu do UE objętego preferencjami GSP, wynoszącą 19 mld EUR, odnotował Bangladesz, przy wysokim wskaźniku wykorzystania preferencji wynoszącym 96 %. Na drugim miejscu znalazły się Indie, z przywozem do UE o wartości 11,7 mld EUR objętym standardowym rozwiązaniem GSP, przy niższym wskaźniku wykorzystania preferencji wynoszącym 87 %. Wśród krajów korzystających z GSP+ wyróżnia się Pakistan – wartość przywozu do UE objętego preferencjami GSP+ wyniosła 7,1 mld EUR, a wskaźnik wykorzystania preferencji osiągnął 95,1 %. Uzbekistan znalazł się natomiast w pierwszej dziesiątce krajów korzystających z GSP pod względem wartości wykorzystanych preferencji od czasu przystąpienia do GSP+ w 2021 r.

Kraje odnotowujące największy wzrost korzystania z preferencji w ramach GSP

W latach 2022–2024 największy wzrost korzystania z preferencji w ramach GSP odnotował Benin – o 128 % – z 5,1 mln EUR w 2022 r. do 11,7 mln EUR w 2024 r. Na drugim miejscu pod względem wzrostu korzystania z preferencji w ramach GSP plasuje się Malawi – w tym samym okresie odnotowano wzrost o 19 %, co przyczyniło się do zwiększenia całkowitej wartości jego wywozu do UE o 13 %. Do krajów o największym wzroście korzystania z preferencji w ramach GSP dołączyły Wyspy Świętego Tomasza i Książęca oraz Erytrea dołączyły, przy czym wszystkie skorzystały z rozwiązania EBA. Sektory napędzające wzrost gospodarczy różniły się w poszczególnych krajach. Na przykład w Beninie odnotowano największy wzrost w sektorze wyrobów włókienniczych (S-11a i S11-b).

Wykres 5. Cztery kraje o największym wzroście korzystania z preferencji w ramach GSP (2022–2024)

b) Zgodność z konwencjami i umowami międzynarodowymi

Kraje korzystające z GSP zasadniczo nadal czynią postępy w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz przestrzegania międzynarodowych zasad i norm, które są częścią warunków GSP.

Chociaż sama ratyfikacja konwencji międzynarodowych nie wystarcza do zapewnienia przestrzegania międzynarodowych norm, stanowi ona podstawowy pierwszy krok. Większość krajów korzystających z GSP charakteryzuje się wysokim poziomem ratyfikacji odpowiednich konwencji międzynarodowych. Na przykład spośród krajów korzystających z EBA (które nie podlegają obowiązkowi formalnej ratyfikacji konwencji istotnych z perspektywy GSP) Bangladesz – kraj odnoszący największe korzyści z EBA – ratyfikował wszystkie 27 konwencji obecnie wymienionych w rozporządzeniu w sprawie GSP, a także dodatkowe konwencje, które mają zostać wprowadzone nowym rozporządzeniem w sprawie GSP.

Starania na rzecz ratyfikacji podejmowane przez kraje korzystające zazwyczaj wykraczają poza formalnie ustanowiony wykaz odpowiednich konwencji i umów wymienionych w rozporządzeniu w sprawie GSP. Na przykład wszystkie osiem krajów korzystających z GSP+ ratyfikowało Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych i jest stronami porozumienia klimatycznego z Paryża, które nie są wymienione w obecnym rozporządzeniu w sprawie GSP, ale będą częścią tego systemu od 2027 r.

Znaczna liczba krajów korzystających z GSP odnotowała również postępy w ratyfikowaniu nowo ustanowionych podstawowych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, a także innych konwencji MOP, na przykład dotyczących inspekcji pracy i trójstronnych konsultacji, które również nie są wymienione w obecnym rozporządzeniu w sprawie GSP.

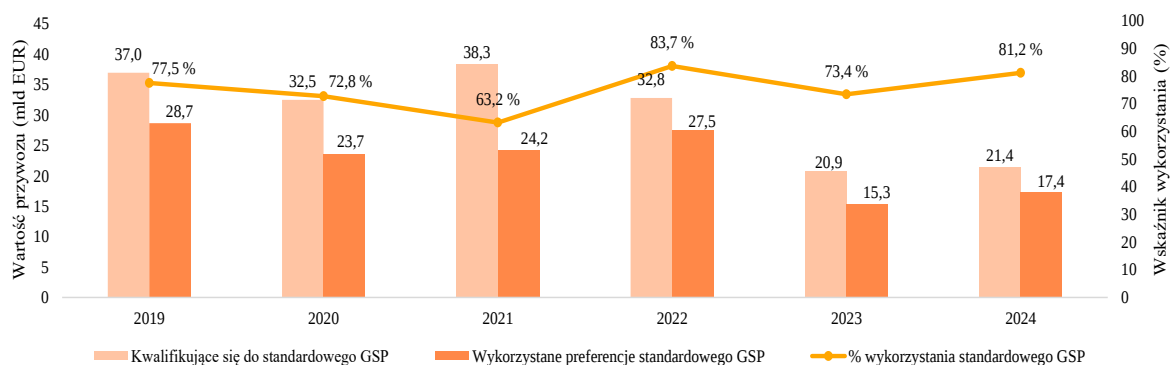
Jak przedstawiono bardziej szczegółowo w sekcji 4b poniżej oraz w dokumentach roboczych służb Komisji wydanych wraz z niniejszym sprawozdaniem, w szczególności GSP+ nadal stanowi solidne i ustrukturyzowane ramy łączące handel ze zrównoważonym rozwojem, a także platformę dialogu politycznego i reform. GSP+ zapewnia również silne zachęty i czynniki sprzyjające umożliwiające krajom korzystającym z tego rozwiązania zachowanie zgodności z normami uznanymi na szczeblu międzynarodowym, do których przestrzegania same zdecydowały się zobowiązać.

4. TRZY ROZWIĄZANIA

a) Standardowy GSP

W okresie sprawozdawczym kraje korzystające ze standardowego GSP nadal odpowiadały za znaczną część całkowitego przywozu objętego GSP, która w 2024 r. wyniosła 29,3 %. Głównymi sekcjami produktów korzystających ze standardowego GSP w 2024 r. były odzież (S-11b), obuwie (S-12a) oraz produkty chemiczne (S-06b). Spośród jedenastu obecnych krajów korzystających ze standardowego GSP (po dołączeniu Vanuatu w 2025 r.) głównymi krajami korzystającymi były Indie i Indonezja, przy czym Indie odpowiadały za wartość przywozu do UE objętego preferencjami GSP w wysokości 11,7 mld EUR w 2024 r., a Indonezja – 5,56 mld EUR. Sytuacja ta ulegnie jednak zmianie, ponieważ oprócz Indonezji i Kenii (zob. sekcja 2) oczekuje się, że Indie utracą status kraju korzystającego ze standardowego GSP, a tym samym przestaną korzystać z tego rozwiązania po rozpoczęciu stosowania dwustronnej umowy handlowej z UE (negocjacje zakończono w lutym 2026 r.) i po upływie następującego po tym dwuletniego okresu przejściowego.

Wykres 6. Tendencje w zakresie przywozu kwalifikującego się do objęcia standardowym GSP, przywozu objętego preferencjami oraz wskaźnika wykorzystania preferencji

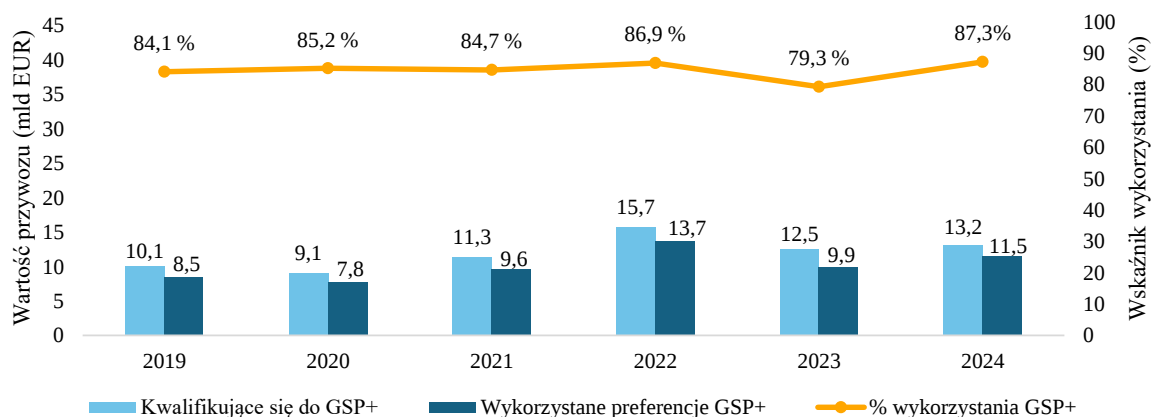

Chociaż wskaźnik wykorzystania preferencji w ramach standardowego GSP utrzymuje się na wysokim poziomie, wykazując pewne wahania, zarówno wartość przywozu kwalifikującego się do objęcia preferencjami, jak i wartość przywozu faktycznie objętego preferencjami GSP spadły w porównaniu z okresem sprzed pandemii COVID-19 – wartość przywozu kwalifikującego się z 37 mld EUR, a wartość przywozu faktycznie objętego preferencjami GSP z 29 mld EUR w 2019 r. odpowiednio do 21 mld EUR i 17 mld EUR w 2024 r. Było to spowodowane przede wszystkim opuszczaniem standardowego GSP przez kolejne kraje, w szczególności przez Wietnam od stycznia 2023 r., po zakończeniu okresu przejściowego następującego po zawarciu przez tego byłego głównego beneficjenta umowy o wolnym handlu z UE w 2020 r. Ponadto w kwietniu 2021 r. rozwiązaniem GSP+ został objęty Uzbekistan.

b) GSP+

Tendencja w zakresie przywozu objętego GSP+ jest raczej pozytywna, z pominięciem efektu odbicia po pandemii COVID-19 i efektu cen energii, obserwowanych w 2022 r. Wartość przywozu kwalifikującego się do objęcia GSP+ wzrosła z 10 mld EUR sprzed pandemii COVID-19 w 2019 r. do 13 mld EUR w 2024 r. W związku z tym wartość przywozu, w odniesieniu do którego faktycznie wnioskowano o objęcie preferencjami wzrosła do 11 mld EUR w 2024 r.

Wykres 7. Tendencje w zakresie przywozu objętego GSP+ oraz wskaźnika wykorzystania preferencji

Wskaźnik wykorzystania preferencji dla przywozu do UE w ramach rozwiązania GSP+ wzrósł z 86,9 % w 2022 r. do 87,3 % w 2024 r. Ta niewielka poprawa nastąpiła po spadku odnotowanym w 2023 r., kiedy to wskaźnik ten spadł do 79,3 %.²⁷

Głównym krajem korzystającym z GSP+ był Pakistan, który wykorzystał preferencje w odniesieniu do przywozu do UE o wartości 7,1 mld EUR. Na drugim miejscu znalazły się Filipiny, z przywozem do UE o wartości około 2,3 mld EUR, natomiast trzecim co do wielkości krajem korzystającym z GSP+ pod względem wartości przywozu objętego preferencjami była Sri Lanka – 1,5 mld EUR.

Jeżeli chodzi o przestrzeganie konwencji międzynarodowych wymienionych w rozporządzeniu w sprawie GSP w okresie sprawozdawczym, wszystkie kraje korzystające z beneficjencji GSP+ utrzymały pełną ratyfikację 27 konwencji i umów międzynarodowych istotnych z perspektywy GSP i nie zgłosiły żadnych nowych zastrzeżeń.

Niniejszemu sprawozdaniu towarzyszy osiem dokumentów roboczych służb Komisji dotyczących poszczególnych krajów, które to dokumenty zawierają pełne szczegółowe informacje na temat zobowiązań krajów korzystających z GSP+ w zakresie praw człowieka, praw pracowniczych, ochrony środowiska i klimatu oraz dobrych rządów, a także na temat współpracy UE z tymi krajami partnerskimi w tych obszarach. Jak szczegółowo opisano w tych dokumentach roboczych służb Komisji, w okresie sprawozdawczym zaobserwowano wiele pozytywnych zmian, ale nadal istnieją wyzwania.

W okresie objętym niniejszym sprawozdaniem wiele krajów obecnie korzystających z GSP+ wzmocniło przepisy i rozwiązania instytucjonalne dotyczące **praw człowieka**. Na przykład Kirgistan, Uzbekistan, Sri Lanka i Pakistan wzmocniły przepisy dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej, natomiast Boliwia, Mongolia, Uzbekistan i Filipiny przyjęły reformy służące ochronie dzieci. Pakistan ograniczył zakres stosowania kary śmierci i przyjął przepisy wykonawcze do ustawy o przeciwdziałaniu torturom, a także nowe ustawy o ograniczeniach w zawieraniu małżeństw przez dzieci w Beludżystanie i Islamabadzie. Sri Lanka wzmocniła pozycję krajowych instytucji praw człowieka, a Filipiny ustanowiły nowe mechanizmy nadzoru i międzyresortowe organy koordynacyjne ds. praw człowieka.

Większość krajów korzystających z GSP+ odnotowała również postępy w zakresie **praw pracowniczych**. Na przykład Mongolia jako pierwsza uwzględniła moduł dotyczący pracy przymusowej w gospodarce prywatnej w krajowym badaniu siły roboczej oraz włączyła do niego sekcję poświęconą pracy poborowych. W Uzbekistanie kontynuowano wysiłki na rzecz wyeliminowania pracy przymusowej, a Filipiny opracowały plan działania na rzecz postępów w zakresie wolności zrzeszania się oraz strategię na rzecz ograniczenia pracy dzieci. Pakistan ratyfikował protokół MOP do Konwencji dotyczącej pracy przymusowej i rozpoczął inicjatywę na rzecz przechodzenia pracowników z gospodarki nieformalnej do gospodarki formalnej w celu dalszego promowania godnej pracy. Kilka krajów korzystających wprowadziło środki mające na celu ograniczenie pracy dzieci i wzmocnienie ram zwalczania handlu ludźmi.

Wiele krajów korzystających z GSP+ pozostało również zaangażowanych w **ochronę środowiska** i przedłożyło sprawozdania z przejrzystości w dziedzinie klimatu na podstawie odpowiednich wielostronnych umów środowiskowych, wzmocniło ustawodawstwo i plany działania dotyczące różnorodności biologicznej i obszarów chronionych zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej, przyspieszyło wdrażanie protokołu montrealskiego²⁸ oraz podjęło działania planistyczne w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków w powiązaniu z ustalonymi na poziomie krajowym wkładami w kontekście zapewnienia wdrożenia porozumienia klimatycznego z Paryża.

W wielu krajach poprawiło się **sprawowanie rządów** w zakresie kontroli narkotyków i walki z korupcją. Obejmuje to zaktualizowane polityki mające na celu zwalczanie korupcji w Boliwii, Kirgistanie, Pakistanie i Sri Lance.

W dalszym ciągu utrzymują się jednak wyzwania związane z realizacją zobowiązań wynikających z GSP+.

Przekrojowe problemy w zakresie **praw człowieka** wspólne dla wielu krajów korzystających z GSP+ obejmują niewystarczającą niezależność sądów i ograniczony dostęp do środków

ochrony prawnej oraz mechanizmów rozliczalności za naruszenia i nadużycia, ograniczenia przestrzeni społeczeństwa obywatelskiego, wolności wypowiedzi i wolności mediów, doniesienia o stosowaniu tortur, braku rozliczalności i niepełnym dostosowaniu ram krajowych do konwencji w sprawie przeciwdziałania torturom²⁹, utrzymującą się bezkarność w przypadkach przemocy ze względu na płeć oraz strukturalną dyskryminację mniejszości i osób LGBTIQ+. W niektórych krajach korzystających z GSP+ ochrona praw społeczno-gospodarczych kontrastowała ze słabymi strategiami na rzecz walki z ubóstwem, ograniczonymi możliwościami kształcenia, poważnymi lukami w systemach ochrony socjalnej lub brakiem wsparcia na rzecz upodmiotowienia ekonomicznego kobiet. Nadal występują również znaczne luki w danych, w szczególności związanych z przemocą ze względu na płeć, dochodzeniami w sprawie tortur, pracą dzieci i ściganiem przestępstw handlu ludźmi.

Podobnie w odniesieniu do **praw pracowniczych** – chociaż ramy prawne uległy poprawie – wdrażanie i egzekwowanie przepisów pozostaje nierównomierne, a inspektoraty pracy często borykają się z ograniczeniami w zakresie zdolności. Ogólnie rzecz biorąc, nadal dochodzi do dyskryminacji wszystkich szczególnie wrażliwych grup ludności. W wielu jurysdykcjach wolność zrzeszania się pozostaje ograniczona, a zasięg rokowań zbiorowych jest ograniczony w wielu kontekstach. Utrzymuje się zjawisko pracy dzieci i pracy przymusowej, w szczególności w rolnictwie i sektorze nieformalnym. Prawa pracownicze kobiet nadal wymagają poprawy. Należy niezwłocznie wyeliminować luki w danych we wszystkich konwencjach MOP istotnych z perspektywy GSP+.

Wiele krajów korzystających z GSP+ borykało się również z ograniczeniami w zakresie **ochrony środowiska**, a także z opóźnieniami w sprawozdawczości środowiskowej (np. na podstawie konwencji sztokholmskiej³⁰, CITES³¹, protokołu kartageńskiego³²), ograniczeniami zdolności i zasobów mającymi wpływ na egzekwowanie przepisów oraz znaczną podatnością na skutki zmiany klimatu, która obciąża systemy instytucjonalne. Mimo ambitnych zobowiązań ich realizacja często pozostaje w tyle.

Sprawowanie rządów można usprawnić poprzez wzmoczenie wysiłków na rzecz zwalczania handlu narkotykami, poprawę środków po stronie popytu zgodnie z międzynarodowymi standardami praw człowieka oraz zintensyfikowanie działań antykorupcyjnych.

Ponadto kryzysy gospodarcze (Boliwia, Sri Lanka) i klęski żywiołowe (Pakistan, Filipiny, Sri Lanka) pogłębiły wyzwania strukturalne i jeszcze bardziej ograniczyły zdolność do wdrażania zobowiązań w okresie sprawozdawczym.

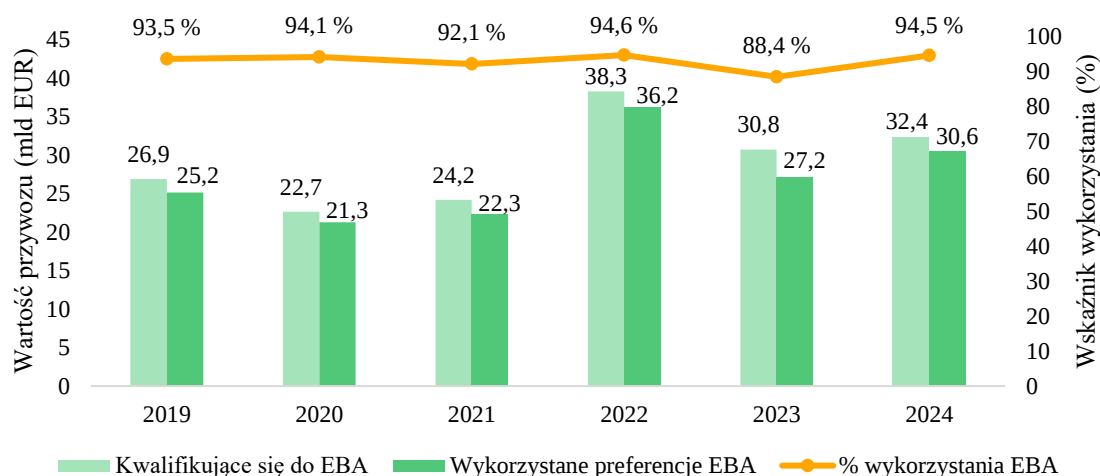
Projekty partnerskie UE mogą pomóc w sprostaniu niektórym z tych wyzwań poprzez współpracę, a środki dostosowane do sytuacji poszczególnych krajów przedstawiono w dokumentach roboczych służb Komisji dotyczących GSP+ towarzyszących niniejszemu sprawozdaniu.

c) Rozwiązanie „wszystko oprócz broni” (EBA)

i. Dane ekonomiczne

Korzyści wynikające z unijnego GSP są największe dla krajów korzystających z EBA. Wartość przywozu objętego preferencjami z krajów korzystających z EBA wyniosła 30,6 mld EUR w 2024 r., co oznacza wzrost w porównaniu z 25,2 mld EUR w 2019 r.

Wykres 8. Tendencje w zakresie przywozu objętego EBA oraz wskaźnika wykorzystania preferencji

Wskaźniki wykorzystania preferencji w ramach rozwiązania EBA wahały się jedynie nieznacznie w latach 2022–2024. W 2022 r. wskaźnik wyniósł 94,6 %, następnie w 2023 r. spadł do 88,4 %, by w 2024 r. ponownie wzrosnąć do 94,5 %. W 2022 r. przywóz objęty rozwiązaniem EBA osiągnął szczytowy poziom ze względu na ożywienie gospodarcze po pandemii COVID-19 i wzrost cen energii, o których mowa powyżej. Analiza tendencji w czasie wskazuje na wzrost w porównaniu z okresem sprzed pandemii COVID-19: z poziomu przywozu w 2019 r. (27 mld EUR przywozu kwalifikującego się do objęcia preferencjami, z czego przywóz o wartości 25 mld EUR był objęty preferencjami EBA) do poziomu w 2024 r. (32 mld EUR przywozu kwalifikującego się do objęcia preferencjami, z czego przywóz o wartości 31 mld EUR był objęty preferencjami EBA).

Wykres 9. Przywóz do UE w ramach rozwiązania GSP oraz z krajów objętych zwiększonym zaangażowaniem w ramach EBA

	Przywóz do UE objęty GSP (mln EUR), z wyłączeniem przywozu nieobjętego preferencjami				Udział przywozu z krajów korzystających z EBA w latach 2022–2024
	2019 ³³	2022	2023	2024	
GSP (wszystkie)	62 326	77 393	52 419	59 450	
Standardowy GSP	28 665	27 489	15 331	17 402	
GSP+	8 496	13 662	9 896	11 476	
EBA (wszystkie)	25 164	36 243	27 192	30 573	
EBA (tylko Afryka)	2 782	4 141	3 151	3 888	11,9 %
Zwiększone zaangażowanie w ramach EBA					
Bangladesz	15 366	23 134	17 064	19 019	63,0 %
Kambodża ³⁴	4 174	4 324	3 534	4 207	12,8 %
Mjanma	2 471	4 112	2 993	2 962	10,7 %

W okresie sprawozdawczym i w porównaniu z poziomami sprzed pandemii COVID-19 względne znaczenie EBA w ujęciu ogólnym, ale w szczególności krajów korzystających z EBA

na kontynencie afrykańskim, nadal rośnie. Jednocześnie trzy kraje w największym stopniu korzystające z EBA nadal korzystały ze zwiększonego zaangażowania. Tendencje te omówiono szerzej w dalszej części sprawozdania.

ii. Kraje awansujące

Celem GSP jest wspieranie rozwoju gospodarczego. Dlatego też pozytywnym zjawiskiem jest sytuacja, w której kraje korzystające z GSP przestają należeć do kategorii krajów najsłabiej rozwiniętych, tj. uzyskują awans i po upływie okresu przejściowego przestają korzystać z rozwiązania EBA. Nadal mają możliwość ubiegania się o objęcie GSP+, aby zachować większość korzyści.

W najbliższej przyszłości oczekuje się kilku takich awansów. **Bangladesz, Laotańska Republika Ludowo-Demokratyczna i Nepal** mają utracić status LDC w 2026 r.³⁵, **Wyspy Salomona** – w 2027 r., a **Kambodża i Senegal** – w 2029 r.

W ramach trzyletniego przeglądu przeprowadzonego w 2024 r. przez komisję ONZ ds. polityki rozwoju (CDP) stwierdzono po raz pierwszy, że **Rwanda, Uganda i Tanzania** osiągnęły progi kwalifikujące je do utraty statusu krajów najsłabiej rozwiniętych. Wszystkie trzy kraje spełniły dwa z trzech kryteriów. Kraje te mają zostać ponownie ocenione w 2027 r. i jeżeli spełnią kryteria po raz drugi, mogą zostać zarekomendowane do utraty statusu krajów najsłabiej rozwiniętych.

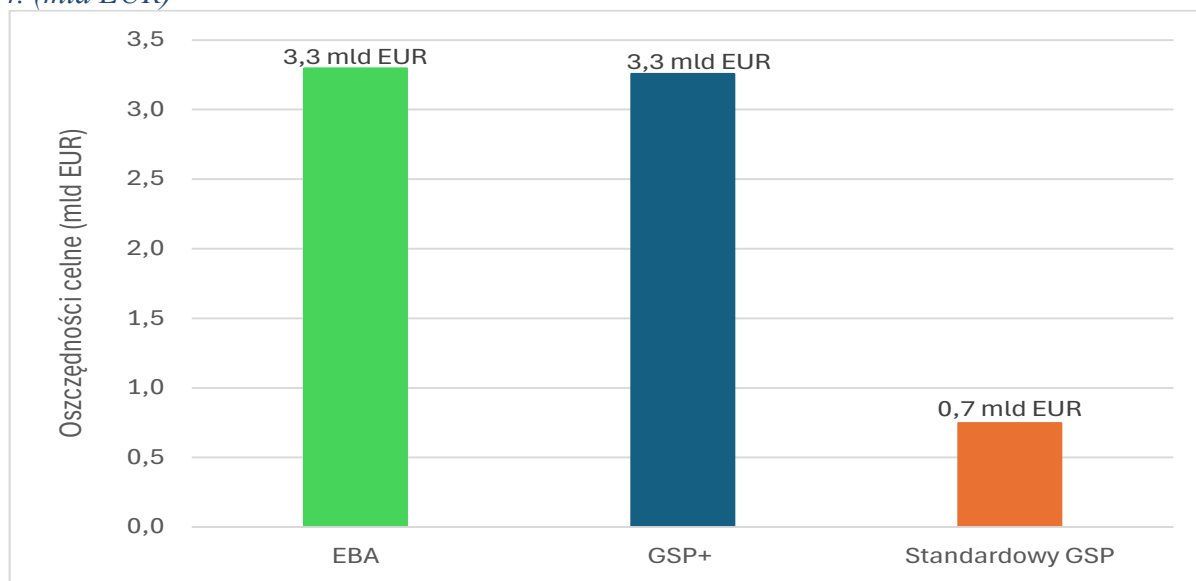
Kiribati i Tuvalu zostały rekomendowane do utraty statusu LDC odpowiednio w 2018 r. i 2012 r., ale ECOSOC³⁶ odroczyła decyzję w sprawie zmiany ich kategorii. W 2024 r. ECOSOC, przypominając o swojej decyzji z 2021 r. o odroczeniu rozpatrzenia kwestii utraty przez te kraje statusu krajów najsłabiej rozwiniętych do 2024 r., postanowiła następnie ponownie odłożyć rozpatrzenie tej kwestii na późniejszy termin.

W ramach trzyletniego przeglądu przeprowadzonego w 2024 r. CDP ONZ postanowiła odroczyć do 2027 r. decyzję w sprawie utraty przez **Mjanmę i Timor Wschodni** statusu krajów najsłabiej rozwiniętych.

W przypadku obecnych krajów korzystających z EBA przejście na GSP+ po utracie statusu krajów najsłabiej rozwiniętych pozwoliłoby utrzymać zasadniczo równoważny poziom oszczędności, również na poziomie około 3,3 mld EUR w 2024 r., natomiast samo przejście na standardowy GSP obniżyłoby je do około 0,75 mld EUR, czyli o około 80 % (zob. wykres 10). Przystąpienie do GSP+ nigdy nie może w pełni zrekomensować utraty statusu kraju korzystającego z EBA, ponieważ wiąże się między innymi z objęciem pewnymi szczególnymi środkami ochronnymi i bardziej rygorystycznymi regułami pochodzenia, które zazwyczaj ograniczają zakres preferencji, o które można się skutecznie ubiegać. Jest to szczególnie widoczne w przypadku krajów wywozujących odzież.

Oprócz zapewnienia hojnych okresów przejściowych UE będzie nadal wspierać kraje, które przestają korzystać z rozwiązania EBA – w szczególności kraje korzystające, które zamierzają następnie przystąpić do rozwiązania GSP+ – aby uniknąć negatywnych skutków dla eksporterów z tych krajów oraz przedsiębiorstw unijnych prowadzących z nimi wymianę handlową.

Wykres 10: Szacowane oszczędności celne/zyski z tytułu dochodów w ramach EBA w porównaniu z GSP+ lub standardowym GSP dla tych samych krajów korzystających w 2024 r. (mld EUR)

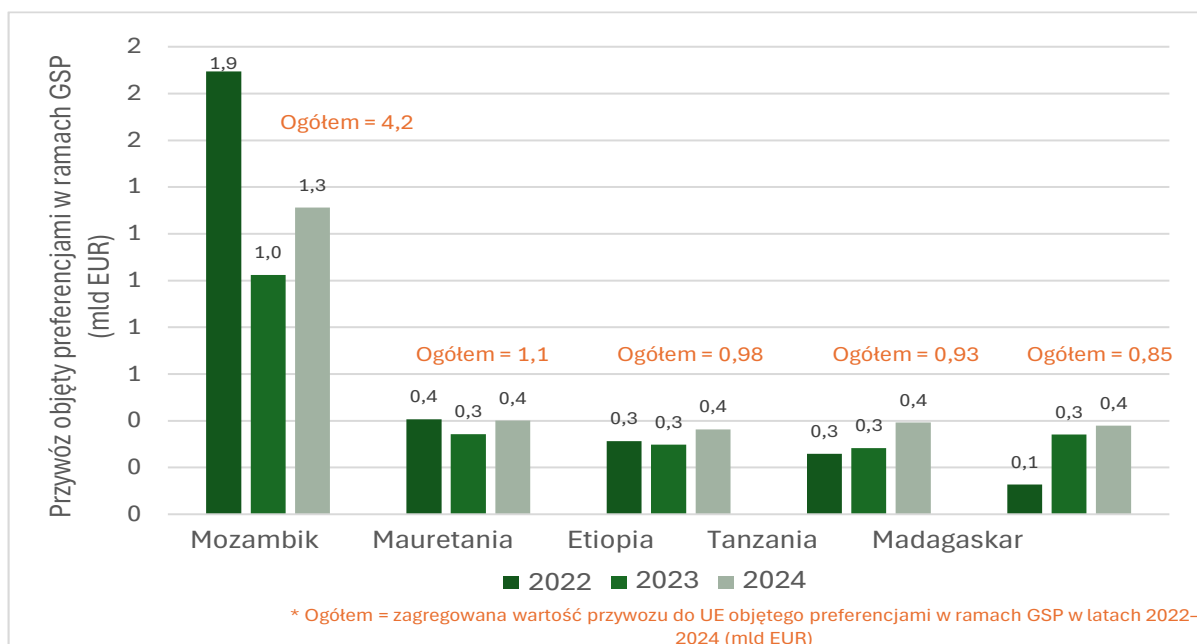

iii. Promowanie konkurencyjności Afryki

Trzy czwarte krajów korzystających z EBA znajduje się na kontynencie afrykańskim (33 z 46³⁷). Wkrótce kraje afrykańskie staną się dominującą grupą krajów korzystających z EBA, biorąc pod uwagę znaczną liczbę i wielkość krajów azjatyckich, wobec których preferencje w ramach tego rozwiązania mają zostać zniesione. Wszystkie trzy rozwiązania w ramach unijnego GSP stanowią ważne filary wsparcia UE na rzecz dywersyfikacji gospodarczej Afryki i jej integracji z globalnymi łańcuchami wartości, jednak EBA odgrywa szczególnie istotną rolę.

Wartość preferencyjnego przywozu do UE z afrykańskich krajów korzystających z EBA wyniosła 3,9 mld EUR w 2024 r., co oznacza wzrost w porównaniu z 2,8 mld EUR w 2019 r. (zob. również tabelę/wykres 9 powyżej). Wskaźnik wykorzystania preferencji w ramach EBA wyniósł 88,9 % w 2024 r., co wskazuje na zwiększone wykorzystanie tych preferencji przez kraje korzystające z Afryki w ostatnich latach, ale również na możliwość podjęcia dalszych działań. Dzięki bezcłowemu dostępowi przewidzianemu w ramach rozwiązania afrykańskie kraje korzystające z EBA zostały w 2024 r. zwolnione z należności celnych przywozowych UE w wysokości około 213 mln EUR. W latach 2022–2024 głównymi afrykańskimi eksporterami w ramach EBA były Mozambik (4,2 mld EUR), Mauretania (1,2 mld EUR), Etiopia (975,5 mln EUR), Tanzania (934,7 mln EUR) i Madagaskar (848,1 mln EUR).

Wykres 11: Pięć krajów w największym stopniu korzystających z EBA w Afryce (łącznie wartość przywozu objętego preferencjami EBA; mln EUR)

Jak wskazano powyżej, kilka krajów afrykańskich korzysta z innych rozwiązań GSP poza EBA. Nigeria, Republika Konga i Kenia są objęte standardowym GSP (przy czym wobec Kenii preferencje w ramach GSP zostaną zniesione w 2027 r. w związku z rozpoczęciem stosowania umowy o partnerstwie gospodarczym między UE a Kenią 1 lipca 2024 r.), natomiast Republika Zielonego Przylądka korzysta z GSP+. W latach 2022–2024 łączna wartość przywozu do UE objętego preferencjami GSP z tych czterech państw afrykańskich wyniosła 579,4 mln EUR, przy czym największy udział miała Nigeria (372,4 mln EUR przy wskaźniku wykorzystania preferencji wynoszącym 70 %), a następnie Republika Zielonego Przylądka (172,5 mln EUR przy wskaźniku wykorzystania preferencji wynoszącym 85 %), Kenia (15,7 mln EUR przy wskaźniku wykorzystania preferencji wynoszącym 1 %³⁸), a także Republika Konga (18,7 mln EUR przy wskaźniku wykorzystania preferencji wynoszącym 58 %). Warto zauważyć, że status Republiki Zielonego Przylądka jako beneficjenta GSP+ zapewnia znacznie większe zwolnienia z należności celnych niż miałyby to miejsce w ramach standardowego GSP (12,0 mln EUR w porównaniu z 3,9 mln EUR), co przekłada się na dodatkowe preferencje o wartości 8,1 mln EUR.³⁹

W porównaniu z podobnymi systemami, w ramach których inne kraje rozwinięte przyznają jednostronne preferencje, unijne rozwiązanie EBA obejmuje największą liczbę różnych wywożonych produktów (53 % wszystkich pozycji taryfowych)⁴⁰, co pokazuje, że przywóz do UE z krajów najsłabiej rozwiniętych jest bardzo zróżnicowany. Według UNCTAD⁴¹ unijne rozwiązanie EBA oferuje największe oszczędności celne w wartościach bezwzględnych w porównaniu z systemami stosowanymi przez Stany Zjednoczone, Japonię i Kanadę⁴². W przeciwieństwie do specjalnych systemów oferowanych krajom afrykańskim przez Chiny lub Stany Zjednoczone rozwiązanie EBA wyróżnia się nie tylko automatycznym objęciem nim wszystkich krajów najsłabiej rozwiniętych, ale również tym, że nie jest ograniczone czasowo. Ta wyjątkowa cecha zapewnia przedsiębiorstwom długoterminową pewność i przynosi znaczące korzyści afrykańskim krajom korzystającym: eliminując konieczność okresowego odnawiania uprawnień, typową dla rozwiązań GSP innych krajów, EBA zwiększa zaufanie inwestorów, ułatwia podejmowanie strategicznych decyzji inwestycyjnych i zachęca do dywersyfikacji struktur eksportu. Jest to szczególnie istotne w czasach dodatkowych wyzwań

dla krajów rozwijających się, które otrzymują mniejsze wsparcie i napotykają większe trudności w dostępie do niektórych innych rynków.

W związku z tym EBA i zapewniany w jego ramach szeroki dostęp do rynku dla krajów najsłabiej rozwiniętych w Afryce i poza nią są dowodem silnego zaangażowania UE na rzecz dalszego wspierania wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju w krajach najsłabiej rozwiniętych oraz ich dalszej integracji z gospodarką światową poprzez otwarte, stabilne i przewidywalne warunki handlowe.

iv. Zwiększone zaangażowanie

Równoległe ze stałym monitorowaniem krajów korzystających z GSP+ Komisja i ESDZ prowadzą również procesy zwiększonego zaangażowania, aby wspierać poszczególne kraje korzystające z EBA i zachęcać je do poprawy wyników w kluczowych obszarach związanych z GSP, w szczególności w odniesieniu do odpowiednich podstawowych konwencji międzynarodowych dotyczących praw człowieka i praw pracowniczych. To zwiększone zaangażowanie we współpracę z **Bangladeszem, Kambodżą**⁴³ i **Mjanmą** jest szczególnie istotne również w świetle ich bardzo istotnego udziału w całkowitym przywozie do UE w ramach rozwiązania EBA, jak pokazano w tabeli/na wykresie 9 powyżej. Jednocześnie kraje te znajdują się w bardzo odmiennych sytuacjach politycznych, gospodarczych i rozwojowych, co doprowadziło do uruchomienia wobec każdego z nich odrębnego procesu zwiększonego zaangażowania, realizowanego według odmiennego podejścia i z uwzględnieniem odmiennych priorytetów. W odpowiednich zobowiązaniach uwzględniono również wszystkie dostępne instrumenty UE – poza EBA – służące rozwiązywaniu zidentyfikowanych problemów. Więcej szczegółowych informacji na temat trzech krajów korzystających z EBA w ramach zwiększonego zaangażowania przedstawiono w specjalnych dokumentach roboczych służb Komisji towarzyszących niniejszemu sprawozdaniu.

5. PARTNERSTWA I WSPÓŁPRACA/WSPARCIE DLA KRAJÓW KORZYSTAJĄCYCH Z GSP

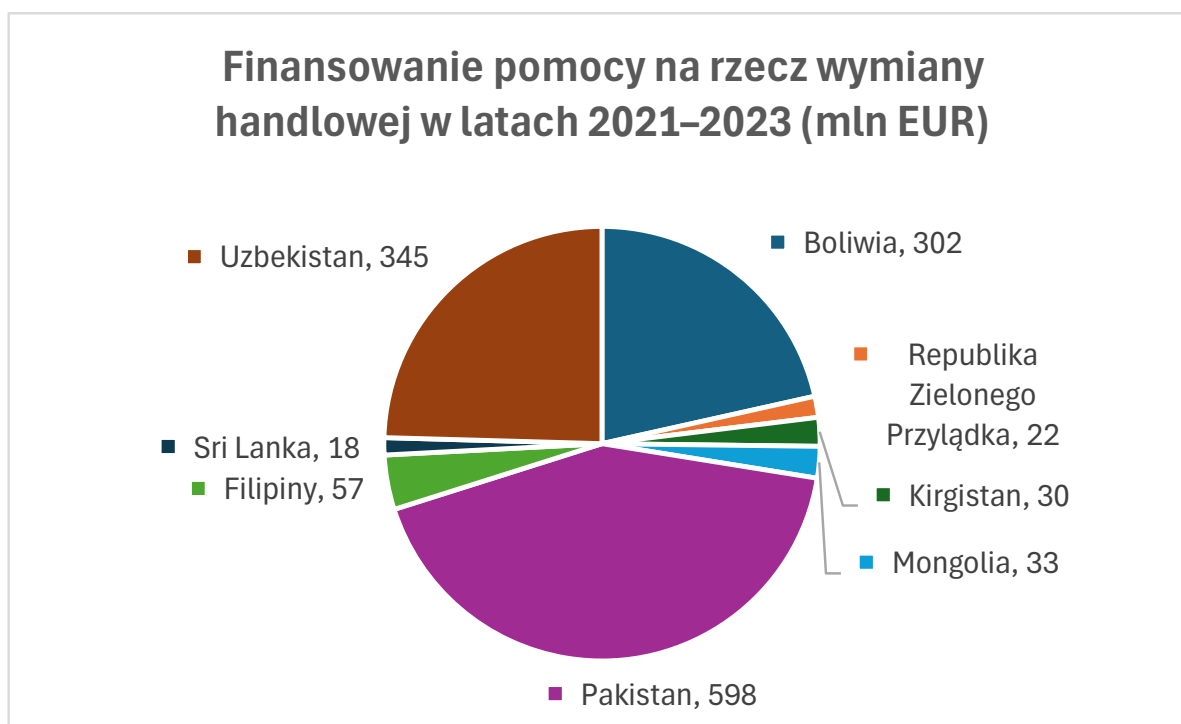
Chociaż GSP jest kompleksowym narzędziem wspierającym długoterminowy zrównoważony rozwój w krajach korzystających, polityka handlowa musi być połączona z polityką i współpracą na rzecz rozwoju, aby osiągnąć pożądaną skuteczność⁴⁴. Większość wieloletnich programów indykatywnych UE na lata 2021–2027, w których określa się obszary priorytetowe i cele szczegółowe UE w zakresie współpracy na rzecz rozwoju obejmuje wsparcie na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego i godnych miejsc pracy oraz sprawiedliwych i uczciwych warunków pracy. Działania na rzecz ratyfikacji i skutecznego wykonania konwencji i zobowiązań związanych z dobrymi rządami, prawami człowieka, prawami pracowniczymi i normami środowiskowymi również są objęte szerokim wsparciem w ramach wieloletnich programów indykatywnych. W przypadku ośmiu krajów korzystających z GSP+ we wszystkich wieloletnich programach indykatywnych zwraca się szczególną uwagę na zgodność z GSP+ i wsparcie w odpowiednich obszarach zrównoważonego rozwoju.

Prawa pracownicze były przedmiotem szczególnego zainteresowania w ramach projektu „Handel dla godnej pracy” (2019–2021 i 2022–2024, 6 mln EUR), współfinansowanego przez UE i Finlandię i realizowanego przez MOP. Projekt ten służył promowaniu wdrażania podstawowych konwencji MOP w siedmiu krajach objętych rozwiązaniami GSP+ i EBA (Bangladesz, Republika Zielonego Przylądka, Mongolia, Madagaskar, Mozambik, Pakistan i Filipiny).

Kolejnym elementem wsparcia UE na rzecz krajów korzystających z GSP, wyraźnie ukierunkowanym na zapewnienie, aby handel mógł służyć jako instrument zrównoważonego rozwoju, jest inicjatywa pomocy na rzecz wymiany handlowej⁴⁵. Za pośrednictwem pomocy na rzecz wymiany handlowej UE wspiera kraje partnerskie w tworzeniu odpowiednich warunków dla handlu w celu zwiększenia konkurencyjności i trwałej integracji z gospodarką światową.

UE, wraz ze swoimi państwami członkowskimi, jest największym dostawcą pomocy na rzecz wymiany handlowej od czasu uruchomienia tej inicjatywy. W 2023 r. w ramach pomocy na rzecz wymiany handlowej⁴⁶ UE przeznaczyła 16,2 mld EUR na rzecz krajów partnerskich, z których wiele korzysta z GSP. Jeśli chodzi w szczególności o kraje korzystające z GSP+, jak wspomniano powyżej, UE wspiera je w spełnianiu wymogów tego rozwiązania, ale poprzez pomoc na rzecz wymiany handlowej pomaga im również w pełnym wykorzystaniu preferencji przewidzianych w ramach tego systemu. Finansowanie pomocy UE na rzecz wymiany handlowej na lata 2021–2023 dla ośmiu krajów korzystających z GSP+ wyniosło łącznie 1,4 mld EUR i koncentrowało się na obszarach takich jak budowa infrastruktury, poprawa zdolności produkcyjnych (w tym reforma klimatu inwestycyjnego i rozwój łańcucha wartości), ułatwienia w handlu, wdrażanie norm i zapewnianie zgodności z nimi oraz wiele innych.

Wykres 12. Finansowanie pomocy UE na rzecz wymiany handlowej dla krajów korzystających z GSP+ w łącznej wysokości 1,4 mld EUR, 2021–2023

Wreszcie pomoc na rzecz wymiany handlowej wspiera otoczenie sprzyjające handlowi i inwestycjom w ramach strategii Global Gateway⁴⁷, sztandarowej strategii uruchomionej w 2021 r. w celu mobilizowania inwestycji w sektorach priorytetowych. Zgodnie z ambitnymi celami geopolitycznymi UE i zobowiązaniem do realizacji Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 strategia Global Gateway ma pobudzić inteligentne, czyste i bezpieczne inwestycje w dziedzinie technologii cyfrowych, energii i transportu, a także wzmocnić systemy opieki zdrowotnej, edukacji i badań naukowych na całym świecie, przy jednoczesnym

propagowaniu uniwersalnych wartości i wysokich standardów, dobrych rządów i przejrzystości.

UE wspierała również dostarczanie kompleksowych, przejrzystych i scentralizowanych informacji na temat GSP krajom korzystającym, przedsiębiorstwom, społeczeństwu obywatelskiemu i decydentom w ramach projektu repozytorium centralnego GSP. Repozytorium centralne GSP uruchomiono w 2019 r. w celu zwiększenia świadomości na temat GSP i jego przejrzystości, wynikających z niego korzyści gospodarczych i monitorowania systemu, za pośrednictwem specjalnej strony internetowej⁴⁸, publikacji pisemnych oraz serii wydarzeń informacyjnych w Europie i krajach korzystających z GSP. Utrzymanie i aktualizacja strony internetowej będą kontynuowane na podstawie nowego rozporządzenia w sprawie GSP.

6. WNIOSKI

W ostatnim cyklu monitorowania GSP na podstawie rozporządzenia w sprawie GSP z 2012 r. (2023–2025) system w dalszym ciągu realizował swoje główne cele polegające na przyczynianiu się do postępu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju w krajach korzystających.

Unijny GSP przyniósł znaczne korzyści gospodarcze krajom partnerskim, a także unijnym importerom i konsumentom, pozostając źródłem stabilności i przewidywalności w czasach zmienności handlowej, gospodarczej i geopolitycznej.

W 2024 r. UE przywiozła towary o wartości prawie 60 mld EUR z wykorzystaniem preferencji w ramach GSP, co przyniosło korzyści zarówno unijnym importerom, jak i krajom korzystającym. Łączny przywóz z wykorzystaniem preferencji w ramach GSP w latach 2022–2024 wahał się zgodnie z szerszymi tendencjami, pozostając jednak nieco powyżej poziomów sprzed pandemii COVID-19, nawet po uwzględnieniu zniesienia preferencji w ramach GSP wobec niektórych znaczących krajów korzystających.

Największą kategorią krajów korzystających, zarówno pod względem liczby krajów, jak i wartości przywozu, pozostawały kraje najslabiej rozwinięte korzystające z rozwiązania EBA, które jednocześnie odnotowywały najwyższe wskaźniki wykorzystania preferencji, sięgające niemal 95 %. Względne znaczenie EBA będzie nadal rosło, ponieważ preferencje w ramach GSP będą stopniowo znoszone wobec dużych krajów korzystających ze standardowego GSP (Indii i Indonezji) oraz krajów korzystających z GSP+ (Filipin), które rozwijają swoje stosunki handlowe z UE poprzez zawieranie umów o wolnym handlu. Patrząc w przyszłość, sytuacja gospodarcza większości krajów korzystających z GSP nadal się poprawia, a kilka z nich jest na dobrej drodze do utraty statusu kraju najslabiej rozwiniętego (LDC) według ONZ. Odzwierciedla to sukces wysiłków na rzecz rozwoju i pozytywny wkład unijnego GSP w tych krajach.

W rezultacie liczba krajów korzystających z unijnego systemu preferencji jednostronnych będzie nadal spadać. GSP pozostanie ważnym instrumentem, ponieważ w okresach przejściowych będzie miał zastosowanie do krajów korzystających, wobec których znoszone są preferencje w ramach GSP, a także dlatego, że GSP będzie nadal zapewniać preferencje w ramach rozwiązania EBA pozostałym krajom najslabiej rozwiniętym, zwłaszcza na kontynencie afrykańskim. Biorąc pod uwagę wyjątkową ofertę EBA dla krajów afrykańskich, Komisja i ESDZ – zarówno na szczeblu centralnym, jak i za pośrednictwem delegatur UE – podejmą dalsze wysiłki na rzecz wzmocnienia komunikacji i dialogu na temat GSP, aby

zwiększyć widoczność EBA na kontynencie afrykańskim, świadomość istnienia tego rozwiązania oraz stopień korzystania z oferowanych przez nie preferencji.

Oprócz EBA znaczące korzyści nadal przynosi GSP+: cztery spośród dziesięciu największych krajów korzystających z całego GSP to kraje korzystające z GSP+, a prawie 20 % całego przywozu do UE w ramach GSP pochodzi z krajów korzystających z GSP+. Jednocześnie GSP+ nadal realizuje swój cel, jakim jest zachęcanie do zrównoważonego rozwoju i dobrych rządów w oparciu o uzgodnione i uznane na szczeblu międzynarodowym normy. Choć sytuacja w wielu krajach korzystających z GSP+ pozostaje trudna, szczegółowe monitorowanie i dialog w ramach GSP+ pozostają jedyną w swoim rodzaju platformą dyskusji i siłą napędową stopniowej poprawy.

UE przedłużyła funkcjonowanie GSP o kolejne dziesięć lat, a nowe rozporządzenie w sprawie GSP ma wejść w życie 1 stycznia 2027 r. Poprzez nowe przepisy dotyczące GSP UE zapewnia ciągłość swojej atrakcyjnej oferty jednostronnych preferencji handlowych w ramach trzech specjalnych rozwiązań. Potwierdza to długotrwałe zaangażowanie UE na rzecz wspierania wzrostu gospodarczego i zrównoważonego rozwoju w krajach partnerskich na całym świecie poprzez zapewnianie hojnych, stabilnych i przewidywalnych warunków handlu.

Niniejsze sprawozdanie oraz towarzyszące mu dokumenty robocze służb Komisji będą stanowiły solidny punkt odniesienia przed rozpoczęciem stosowania nowych przepisów dotyczących GSP. Dotyczy to w szczególności krajów obecnie korzystających z GSP+, które będą musiały ponownie złożyć wniosek, jeżeli będą chciały nadal korzystać z GSP+ w przyszłości. Ma on również zastosowanie do krajów obecnie korzystających z EBA, które chciałyby ubiegać się o status kraju korzystającego z GSP+ po utracie statusu kraju najsłabiej rozwiniętego. UE podtrzymuje swoje zobowiązanie do wspierania krajów korzystających w trakcie takich procesów przejściowych.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 z dnia 25 października 2012 r. wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 732/2008.

² 2023 JOIN(2023) 34 final.

³ Niektóre elementy wchodzące w zakres obecnego okresu sprawozdawczego zostały już uwzględnione w poprzednim sprawozdaniu z 2023 r. (JOIN(2023) 34 final).

⁴ Kraje korzystające ze standardowego GSP: Republika Kongo, Wyspy Cooka, Indie, Indonezja, Kenia, Mikronezja, Nigeria, Niue, Syria, Tadżykistan i Vanuatu.

⁵ Kraje korzystające z GSP+: Boliwia, Filipiny, Kirgistan, Mongolia, Republika Zielonego Przylądka, Pakistan, Sri Lanka i Uzbekistan.

⁶ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2025/1951 z dnia 29 września 2025 r. zmieniające załączniki II, IV i VII do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012, http://data.europa.eu/eli/reg_del/2025/1951/oj (zwane dalej rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2025/1951 z dnia 29 września 2025 r.). Oczekuje się, że przyszłe stosunki handlowe między UE a Indonezją będzie regulować nowa kompleksowa umowa o partnerstwie gospodarczym (CEPA). Wszystkie linki wskazane w niniejszym dokumencie były aktualne na 28 kwietnia 2026 r.

⁷ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2025/214 z dnia 28 listopada 2024 r. zmieniające załącznik II do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 w odniesieniu do Kenii, https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2025/214/oj.

⁸ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2024/1363 z dnia 12 marca 2024 r. zmieniające załącznik IV do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 w celu usunięcia Bhutanu z wykazu krajów korzystających objętych szczególnym rozwiązaniem dotyczącym krajów najsłabiej rozwiniętych, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2024/1363/oj.

⁹ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2025/1951 z dnia 29 września 2025 r.

¹⁰ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2025/1951 z dnia 29 września 2025 r.

¹¹ Znoszenie preferencji dla produktu zapewnia, aby preferencje były przyznawane w odniesieniu do tych krajów i produktów, w przypadku których są one najpotrzebniejsze, i pozwala uniknąć presji konkurencyjnej wśród krajów korzystających z systemu GSP.

¹² Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2023/2780 z dnia 14 grudnia 2023 r. zmieniające rozporządzenie wykonawcze (UE) 2022/1039 w odniesieniu do przedłużenia zawieszenia pewnych preferencji taryfowych przyznanych niektórym krajom korzystającym z systemu GSP, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2023/2780/oj.

¹³ Rozporządzenie wykonawcze Komisji 2025/1909 z dnia 24 września 2025 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 w odniesieniu do zawieszenia na lata 2026–2028 pewnych preferencji taryfowych przyznanych niektórym krajom korzystającym z systemu GSP, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/1909/oj.

¹⁴ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2024/842 z dnia 11 marca 2024 r. wprowadzające ponownie środki ochronne wobec przywozu ryżu siewnego indyjskiego pochodzącego z Kambodży i Mjanmy/Birmy, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2024/842/oj.

¹⁵ Rozporządzenie wykonawcze Komisji 2025/1206 z dnia 19 czerwca 2025 r. w sprawie zawieszenia preferencji taryfowych w ramach systemu GSP+ w odniesieniu do przywozu etanolu pochodzącego z Pakistanu, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/1206/oj.

¹⁶ https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-proposes-new-eu-generalised-scheme-preferences-promote-sustainable-development-low-income-2021-09-22_pl.

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2663 z dnia 22 listopada 2023 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 978/2012 wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych, <http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2663/oj>.

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2026/1395 z dnia 17 czerwca 2026 r. w sprawie stosowania ogólnego systemu preferencji taryfowych i uchylenia rozporządzenia (UE) nr 978/2012, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2026/1395/oj>

¹⁹ Pięć nowych konwencji i umów międzynarodowych to: protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne (2000 r.); Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami (2007 r.); Konwencja nr 81 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca inspekcji pracy (1947 r.); Konwencja nr 144 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca trójstronnych konsultacji (1976 r.); porozumienie klimatyczne z Paryża (2015 r.) oraz Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (2000 r.).

²⁰ protokół z Kioto do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (1998 r.).

²¹ Źródło wszystkich danych statystycznych: dane Eurostatu dotyczące nominalnej wartości handlu oparte na najnowszych dostępnych zatwierdzonych danych za cały rok według stanu na wrzesień 2025 r. Statystyki dotyczące GSP obejmują wyłącznie towary przywożone na rynek UE, tj. towary dopuszczone do swobodnego obrotu w UE. Statystyki dotyczące GSP nie obejmują pozostałego przywozu do UE, takiego jak towary przywożone do procedury celnej uszlachetniania czynnego lub powrotny przywóz po procedurze celnej uszlachetniania biernego. Przepływy handlowe zarejestrowane jako „poufne” nie pojawiają się w danych liczbowych dotyczących korzystania z GSP+ ani w systemie 1 dotyczącym normalnego handlu, ale są uwzględniane w danych dotyczących całkowitej wymiany handlowej (system 4). https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/ext_go_agg_esms.htm#conf1537195068659.

²² Wyspy Cooka, Indie, Indonezja, Kenia, Kongo, Mikronezja, Nigeria, Niue, Syria, Tadżykistan i Vanuatu.

²³ Boliwia, Filipiny, Kirgistan, Mongolia, Republika Zielonego Przylądka, Pakistan, Sri Lanka i Uzbekistan.

²⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240701-1?ettrans=pl>.

²⁵ Produkty korzystające z GSP są podzielone na sekcje zgodnie z rozporządzeniem w sprawie GSP. Informacje o tym, które kody CN są objęte poszczególnymi sekcjami GSP, można znaleźć w załączniku V do rozporządzenia nr 978/2012. [EUR-Lex – 02012R0978-20250101 – PL – EUR-Lex](#).

²⁶ Ponadto UE stosuje zerowe stawki celne w wielu obszarach, niezależnie od preferencji przyznawanych w ramach GSP. Dotyczy to oczywiście również przywozu z krajów korzystających z GSP, co umożliwia im korzystanie z zasady największego uprzywilejowania zgodnie z zasadami WTO, co sprawia, że całkowita wartość ich przywozu bezcłowego do UE, a tym samym osiągniętych oszczędności celnych, jest jeszcze wyższa.

²⁷ Sektorami, w których odnotowano największy spadek wskaźnika wykorzystania preferencji w latach 2022–2023, były skóry i wyroby skórzane (S-08a) – z 98,8 % do 65,9 %, korek, słoma i materiały stosowane do wyplatania (S-09b) – z 86,3 % do 62,2 %, oraz wyroby włókiennicze (S-11a) – z 97,1 % do 83,3 %. We wszystkich trzech sektorach wskaźnik wykorzystania preferencji ponownie wzrósł w następnym roku (2024).

²⁸ Protokół montrealński w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową.

²⁹ Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

³⁰ Konwencja sztokholmska w sprawie trwałych zanieczyszczeń organicznych (TZO).

³¹ Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem.

³² Protokół kartageński o bezpieczeństwie biologicznym do Konwencji o różnorodności biologicznej.

³³ Dane za 2019 r. uwzględniono jako poziom odniesienia sprzed pandemii COVID-19.

³⁴ W 2023 r. przyznano kumulację rozszerzoną między Kambodżą a Wietnamem w odniesieniu do rowerów: decyzja Komisji (UE) 2023/1810 z dnia 19 września 2023 r. w sprawie wniosku o kumulację rozszerzoną między Kambodżą a Wietnamem, zgodnie z art. 56 ust. 1 rozporządzenia delegowanego (UE) 2015/2446, w odniesieniu do reguł pochodzenia stosowanych do celów ogólnego systemu preferencji taryfowych na podstawie rozporządzenia delegowanego (UE) 2015/2446 w odniesieniu do niektórych materiałów lub części wykorzystywanych do produkcji rowerów, <http://data.europa.eu/eli/dec/2023/1810/oj>. Preferencje w ramach EBA zostały częściowo wycofane wobec Kambodży na mocy rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2020/550 z dnia 12 lutego 2020 r.

³⁵ W lutym 2026 r. rząd Bangladeszu zwrócił się formalnie do ONZ o odroczenie o trzy lata zmiany kategorii kraju i utraty statusu LDC.

³⁶ Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ.

³⁷ Wyspy Świętego Tomasza i Książęca nie są już krajem LDC, ale nadal będą korzystać z preferencji w ramach EBA, do czasu zniesienia wobec nich preferencji w ramach EBA 1 stycznia 2029 r.

³⁸ Preferencje przyznane Kenii na podstawie rozporządzenia w sprawie GSP nie mają wpływu na preferencje w zakresie dostępu do rynku przewidziane w innych instrumentach, takich jak tzw. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1076 z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie stosowania uzgodnień dotyczących produktów pochodzących z niektórych państw wchodzących w skład grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (AKP) przewidzianych w umowach ustanawiających lub prowadzących do ustanowienia umów o partnerstwie gospodarczym (Dz.U. L 185 z 8.7.2016, s. 1). Dotyczy to w szczególności kwiatów ciętych.

³⁹ EUROSTAT COMEXT.

⁴⁰ <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:WT/COMTD/LDCW73.pdf&Open=True>.

⁴¹ Konferencja ONZ ds. Handlu i Rozwoju.

⁴² UNCTAD, „The Generalized System of Preferences: How much does it matter for developing countries?” [„Ogólny system preferencji taryfowych: jakie ma znaczenie dla krajów rozwijających się?”], UNCTAD/DITC/TSC/2023/1, 2023, s. vii.

⁴³ Preferencje w ramach EBA zostały częściowo wycofane w odniesieniu do Kambodży rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2020/550 z dnia 12 lutego 2020 r.

⁴⁴ Motyw 4 rozporządzenia w sprawie GSP stanowi, że wspólna polityka handlowa Unii ma być spójna z polityką Unii w dziedzinie współpracy na rzecz rozwoju i powinna ją utrzymywać. ROZPORZĄDZENIE (UE) nr 978/2012

z dnia 25 października 2012 r. wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0978>.

⁴⁵ Pomoc na rzecz wymiany handlowej to inicjatywa WTO i OECD z 2006 r., statystycznie stanowiąca część oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA) i obejmująca następujące główne kategorie: pomoc techniczną w zakresie polityki handlowej i przepisów handlowych, infrastrukturę związaną z handlem i budowanie zdolności produkcyjnych.

⁴⁶ Ostatni rok, za który dostępne są dane.

⁴⁷ https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/global-gateway_pl.

⁴⁸ <https://gsphub.eu/>.